

Witold Szwarnowski

Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie

witek.szw@interia.pl

Przestępstwo prania brudnych pieniędzy w ujęciu komparatystycznym. Rozważania porównawczoprawne na tle porządków prawnych wybranych państw europejskich, azjatyckich oraz kontynentu amerykańskiego

*Money Laundering Crime in a Legal Comparative Perspective.
Considerations of Comparative Law Against the Background
of Legal Systems of the Selected European, Asian
and the American Continent Countries*

STRESZCZENIE

W niniejszym artykule została poruszona przekrojowo, w ujęciu prawnoporównawczym, problematyka tzw. prania brudnych pieniędzy (*money laundering*) jako jednego z szeregu przestępstw przeciwko obrotowi gospodarczemu. Rozważania zaprezentowano na tle różnych, odmiennych względem siebie, systemów ochrony obrotu gospodarczego. Spektrum analizy obejmuje swym zakresem takie państwa, jak: Stany Zjednoczone Ameryki Północnej, Republika Islandii, Konfederacja Szwajcarska, Republika Austrii, Wielkie Księstwo Luksemburga, Republika Federalna Niemiec, Królestwo Szwecji, Królestwo Norwegii, Federacja Rosyjska, Ukraina, Republika Indii, Ludowa Republika Bangladeszu. Punkt odniesienia stanowią unormowania prawne przeciwdziałające zjawisku prania brudnych pieniędzy, mające charakter prawa pozytywnego w Rzeczypospolitej Polskiej.

Słowa kluczowe: pranie pieniędzy; przestępstwa przeciwko obrotowi gospodarczemu; pranie brudnych pieniędzy; *money laundering*; przeciwdziałanie praniu pieniędzy; FATF; prawo karne porównawcze; komparatyka prawnicza

WSTĘP

Pod zbiorczym określeniem „pranie pieniędzy” kryją się działania zmierzające do wprowadzenia do legalnego obrotu pieniędzy lub innych wartości majątkowych uzyskanych z nielegalnych źródeł bądź służących do finansowania nielegalnej działalności. Większość tego typu przypadków dotyczy przestępczości narkotykowej, terroryzmu, handlu bronią, kuplerstwa itp. Najbardziej popularną metodą rzeczoności proceduru jest zawyżanie przychodów z działalności legalnej, której precyzyjne rozmiary są nierzadko problematyczne do oszacowania czy skontrolowania, a w szczególności odnosi się to do drobnej działalności usługowej. Nazwa proceduru wywodzi się od „pralni odzieży” jako klasycznego przykładu omawianej działalności.

Na przestrzeni ostatnich lat postęp techniczny w sektorze finansowym oraz globalizacja rynków obrotu gospodarczego ułatwiły funkcjonowanie tzw. międzynarodowego proceduru prania pieniędzy (*International Money Laundering*), w tym z wykorzystaniem wieloetapowych operacji finansowych. Pojęcia prania pieniędzy użyto po raz pierwszy w latach 20. XX w. w Stanach Zjednoczonych. Chicagowska mafia zorganizowała źródło stałego i lukratywnego przysporzenia w nielegalnej produkcji, sprzedaży i przemyśle alkoholu. Opisany procedur należało ukryć przed organami państwa, w konsekwencji czego członkowie mafii prowadzili w pełni legalną działalność typu usługowego i handlowego (pralnie, sklepy itp.), przy czym dochody pochodzące z legalnego źródła mieszano z nielegalnymi, przykładowo dopisując dochody nielegalne do codziennych utargów, fałszując ich źródło.

Ósrodek Szkolenia Departamentu Skarbu USA tak definiuje „pranie pieniędzy”:

Pranie pieniędzy to proces, przy pomocy którego dochody przypuszczalnie uzyskane z działalności przestępczej są przekazywane, przekształcane, wymieniane albo też łączone i mieszane z legalnymi funduszami w celu ukrycia lub zatajenia prawdziwego charakteru, źródła, ukierunkowania, przepływu lub własności tych dochodów. Celem procesu prania pieniędzy jest nadanie pozorów legalności funduszom uzyskanym z działalności pozaprawnej lub działań z nią powiązanych¹.

W lipcu 1989 r., podczas szczytu państw G7 w Paryżu, zostało powołane międzynarodowe gremium FATF (*Financial Action Task Force on Money Laundering*), komórka znana również pod francuskim skrótem GAFI (*Groupe d'Action Financière*). Dla ścisłości należy dodać, iż FATF jest grupą roboczą w obrębie OECD – Organizacji Współpracy Gospodarczej i Rozwoju. Od 2001 r. grupa ta zajmuje się także zwalczaniem problemu finansowania terroryzmu. FATF zrzesza

¹ *Pranie brudnych pieniędzy*, http://pl.wikipedia.org/wiki/Pranie_brudnych_pieni%C4%99dzy [dostęp: 10.01.2017].

aktualnie 36 członków, w tym unijny organ ponadnarodowy: Komisję Europejską. Rzeczpospolita Polska formalny wniosek o przyjęcie do FATF złożyła w 2004 r., jednak po dziś dzień nie uzyskała statusu członka grupy. FATF już w kwietniu 1990 r. wydała zalecenia dotyczące walki z praniem brudnych pieniędzy (zaktualizowane w lutym 2012 r.). Stały się one podstawą wydania w 1991 r. przez Radę Wspólnot Europejskich dyrektywy w sprawie ochrony systemu finansowego przed wykorzystaniem go do celów prania pieniędzy, którą z kolei zastąpiono dyrektywą Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 26 października 2005 r. w sprawie przeciwdziałania korzystaniu z systemu finansowego w celu prania pieniędzy oraz finansowania terroryzmu².

Art. 1 wyżej wymienionej dyrektywy w sposób następujący określa ów proceder:

- konwersja lub przekazywanie mienia ze świadomością, że pochodzi ono z działalności przestępczej lub z udziału w takiej działalności, w celu ukrywania lub zatajania nielegalnego pochodzenia tego mienia albo udzielania pomocy osobie, która bierze udział w takiej działalności, dla umożliwienia jej uniknięcia konsekwencji prawnych takiego działania,
- ukrycie lub zatajenie prawdziwego charakteru mienia, jego źródła, miejsca położenia, rozporządzania nim, przemieszczania, ukrycie bądź zatajenie własności tudzież praw do mienia – ze świadomością, że mienie to pochodzi z działalności przestępczej lub z udziału w takiej działalności,
- nabycie, posiadanie lub korzystanie z mienia ze świadomością w momencie jego otrzymania, że mienie to pochodzi z działalności o charakterze przestępczym lub z udziału w takiej działalności,
- udział lub współdziałanie w popełnieniu, usiłowanie popełnienia, jak też pomocnictwo, podżeganie, ułatwianie oraz doradzanie przy popełnieniu czynów określonych w powyższych punktach.

Podsumowując, przepisy dotyczące przeciwdziałania praniu pieniędzy skrótoowo określa się mianem AML (*Anti-Money Laundering*).

ETAPY ZAWIERAJĄCE KOLEJNE SEKWENCJE PRANIA PIENIĘDZY

Procedura „prania pieniędzy” obejmuje sekwencję kilku następujących po sobie zachowań. Bezsprzecznie należy do nich zatarcie nielegalnego źródła oraz wygenerowanie dla takich środków nowego, legalnego źródła pochodzenia. Wbrew

² Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady nr 2005/60/WE z dnia 25 października 2005 r. w sprawie przeciwdziałania korzystaniu z systemu finansowego w celu prania pieniędzy oraz finansowania terroryzmu.

pozorom nie jest to jedyny etap. Doktryny prawa karnego oraz finansowego większości państw świata wyszczególniają zgodnie cztery fazy prania pieniędzy:

1. Faza wstępna (*initial phase*). Polega na przygotowaniu całego procesu. Zalicza się do niej w szczególności dyslokację kapitału (najczęściej przemieszczenie go z miasta poza jego obręb, gdzie ryzyko wykrycia proceduru jest mniejsze, tudzież za granicę). Przykłady transferów kapitału za granicę:
 - a) metoda walizkowa – stosowana w sytuacji braku obowiązku deklaracji dewiz. Polega na zwykłym przewożeniu pieniędzy. Najczęściej stosowana w obrębie strefy Schengen,
 - b) przemyt – co do zasady metody przetrzutu są identyczne, jak w przypadku kanałów przetrzutowych narkotyków (np. skrytka w samochodzie). Dzieje się tak dlatego, że brudne pieniądze pochodzą najczęściej ze sprzedaży środków psychoaktywnych. Nie jest to metoda doskonała, gdyż pieniądze zajmują większą objętość niż uprzednio wwożone narkotyki. Gotówkę autem trudniej przemyć,
 - c) tzw. transfer dóbr luksusowych – polega na nabywaniu towarów o dużej i znacznej wartości (najczęściej samochodów osobowych klasy premium), przewozie ich przez granicę oraz zbyciu na miejscu,
 - d) bezpośredni przekaz elektroniczny – sposób dosyć problematyczny, gdyż uprzednio pieniądze muszą znaleźć się na koncie bankowym,
 - e) tzw. umowy o kompensację, czyli zapłata za dług innych. Metoda często stosowana, gdyż gangi umarzają sobie wzajemnie długi swoich sojuszników celem ominięcia etapu przewozu środków płatniczych czy towarów przez granicę,
 - f) stosowanie systemu bankowości podziemnej Hawala – jest to przekazywanie pieniędzy z ręki do ręki, na przysłowiowe słowo honoru, np. w Indiach obroty Hawali szacuje się na około 40% PKB, a w Pakistanie kilkakrotnie przewyższa on liczbę tradycyjnych przekazów. Od końca lat 90. XX w. ponownie korzysta z niej Al-Kaida.
2. Umieszczenie (*placement*). Polega na wprowadzeniu nielegalnych środków do systemu finansowego (zwykle przez wpłatę na konto). Jest to najbardziej ryzykowny etap całego proceduru. Organizacje przestępcze stosują różne metody obchodzenia bankowej kontroli wpłat. Najczęściej polega to na dzieleniu całej kwoty na mniejsze sumy, poniżej progu rejestracji (*structuring*), a także wpłaty przy użyciu setek wynajętych osób (tzw. *smurfing*). Często ten etap możliwy jest dzięki „współpracy” pracowników banków lub instytucji finansowych. Czasem stosuje się występujące w niektórych krajach zwolnienia z obowiązku rejestracji dla określonych rodzajów działalności (*exempt transactions*).
3. Maskowanie (*layering*). Etap ten polega na „urwaniu” śladu prowadzącego do rzeczywistego źródła pieniędzy. Następuje on zazwyczaj przez doko-

nywanie wielokrotnych operacji transferu pieniędzy na konta w różnych bankach i państwach. W przypadku, gdy transferu dokonano na konto banku, który znajduje się w tzw. raju podatkowym, ślad się urywa, gdyż banki w tych państwach nie muszą rejestrować informacji, kto wpłacił pieniądze lub skąd zostały przesłane. Do transferu pieniędzy wykorzystywany jest np. międzynarodowy system SWIFT. Zamiast przechodzić przez te etapy przestępcy często reinwestują pieniądze w działalność przestępczą.

4. Integracja (*integration*), zwana też legitymizacją. Polega na dotworzeniu legalnego świadectwa dla pieniędzy. Stosuje się tutaj najróżniejsze metody, np.:
 - a) *blending* – jest to metoda najpowszechniej stosowana. Polega na zmieszaniu pieniędzy pochodzących z „prania” z dochodami legalnymi. W tym celu przestępcy zakładają działalność gospodarczą, która charakteryzuje się m.in. gotówkowym obrotem, trudnością stwierdzenia rzeczywistych przychodów, gwałtowną dynamiką zmian w wysokości przychodów i klientów. Ponadto musi to być działalność usługowa, aby nie występowała konieczność wykazania produkcji. Najpopularniejsze tego typu obiekty to kluby, dyskoteki itd.,
 - b) ceny transferowe – przestępca kupuje uprzednio towar taniej (np. jacht), nieoficjalnie dopłacając różnicę w cenie zakupu. Następnie sprzedaje go już po normalnej cenie rynkowej (tłumacząc się np. koniecznością dokonania ulepszeń). Różnica w cenie stanowi legalny dochód,
 - c) kasyna – sprawca procederu dokonuje zakupu biletów do automatów za tzw. brudne pieniądze, następnie zwraca je jako rzekomą wygraną, w ten sposób uzyskując całkowicie legalne środki pieniężne,
 - d) *winning ticket* – organizacja przestępcza dowiadyuje się, kto wygrał w zakładach typu „Lotto”, a następnie składa takiej osobie propozycję odkupienia losu po wyższej cenie, niż wynosi wygrana. Operacja taka skutkuje otrzymaniem środków pieniężnych z na pozór legalnego źródła,
 - e) *smurfing* – wpłacanie przez szereg podstawionych figurantów niewielkich kwot pieniędzy, w konsekwencji czego proceder ów nie wymaga kontroli tożsamości podmiotów biorących udział w transakcji,
 - f) puste transakcje – kreowanie fikcyjnego obrotu na papierze. Nieprawdziwe transakcje biznesowe poświadczane są podrabianymi dokumentami (fakturami, rachunkami),
 - g) fikcyjny kredyt – przedsiębiorstwo zaciąga kredyt w banku, a następnie spłaca go pieniędzmi pochodzącymi z fikcyjnego kredytu uzyskanego w innym przedsiębiorstwie,
 - h) *transferpricing* – zawyżanie lub zaniżanie wartości na fakturze w handlu międzynarodowym prowadzonym między powiązаныmi ze sobą przedsiębiorstwami. Różnica między realną ceną towaru importowanego a zawyżoną ceną na fakturze stanowi dla eksportera legalny zysk.

ŹRÓDŁA POCHODZENIA PIENIĘDZY

Źródła pochodzenia pieniędzy zasadniczo dzielą się na trzy kategorie. Kategoria pierwsza typizuje tzw. czyste pieniądze. Dochody pochodzą z jasnych źródeł i są od nich odprowadzone odpowiednie podatki. Kategoria druga typizuje tzw. szare pieniądze. Dochody wpisujące się w tę kategorię są uzyskane głównie z tzw. szarej strefy, gdzie działalność gospodarcza jest *in genere* prowadzona bez zezwoleń. Najczęściej również nie są deklarowane i uiszczane należności podatkowe. Kategoria trzecia typizuje tzw. brudne pieniądze. Uzyskane dochody pozostają nieujawnione organom podatkowym. Pochodzą one najczęściej z działalności przestępczej, jednak nie jest to *conditio sine qua non*.

Polska

Przestępstwo „prania brudnych pieniędzy” w polskim kodeksie karnym zostało sypizowane w rozdziale XXXVI zatytułowanym *Przestępstwa przeciwko obrotowi gospodarczemu*. Warto w tym miejscu zauważyć, że polski ustawodawca oddzielnie typizuje przestępstwa gospodarcze (przeciwko obrotowi gospodarczemu z rozdziału XXXVI k.k.) w odniesieniu do przestępstw przeciwko mieniu (rozdział XXXV k.k.), jak również do przestępstw przeciwko obrotowi finansowemu (rozdział XXXVII k.k.). Fakt powyższego odseparowania nie przesądza jednak o odrębnej istocie ogółu zawartych w tych rozdziałach przestępstw. Wręcz przeciwnie – w każdym przypadku odznacza się postacią karalnego zamachu na majątek innej osoby³.

Art. 299 brzmi następująco:

§ 1. Kto środki płatnicze, instrumenty finansowe, papiery wartościowe, wartości dewizowe, prawa majątkowe lub inne mienie ruchome lub nieruchome, pochodzące z korzyści związanych z popełnieniem czynu zabronionego: przyjmuje, przekazuje lub wywozi za granicę, pomaga do przenoszenia ich własności lub posiadania albo podejmuje inne czynności, które mogą udaremnić lub znacznie utrudnić stwierdzenie ich przestępnego pochodzenia lub miejsca umieszczenia, ich wykrycie, zajęcie albo orzeczenie przepadku – podlega karze pozbawienia wolności od 6 miesięcy do lat 8.

§ 2. Karze określonej w § 1 podlega, kto będąc pracownikiem lub działając w imieniu lub na rzecz banku, instytucji finansowej lub kredytowej lub innego podmiotu, na którym na podstawie przepisów prawa ciąży obowiązek rejestracji transakcji i osób dokonujących transakcji, przyjmuje, wbrew przepisom, środki płatnicze, instrumenty finansowe, papiery wartościowe, wartości dewizowe, dokonując ich transferu lub konwersji, lub przyjmuje je w innych okolicznościach wzbudzających uzasadnione podejrzenie, że stanowią one przedmiot czynu określonego w § 1, lub świadczy inne usługi mające ukryć ich przestępne pochodzenie lub usługi w zabezpieczeniu przed zajęciem.

³ R. Zawłocki, [w:] *System Prawa Karnego*, t. 9: *Przestępstwa przeciwko mieniu i gospodarce*, red. R. Zawłocki, Warszawa 2011, s. 429.

§ 3. – § 4. – uchylone.

§ 5. Jeżeli sprawca dopuszcza się czynu określonego w § 1 lub 2, działając w porozumieniu z innymi osobami, podlega karze pozbawienia wolności od roku do lat 10.

§ 6. Karze określonej w § 5 podlega sprawca, jeżeli dopuszczając się czynu określonego w § 1 lub 2, osiąga znaczną korzyść majątkową.

Nawiązując do powyższego, art. 299 przewiduje dwa zasadnicze typy przestępstwa prania pieniędzy (§ 1 i 2) oraz po dwa typy kwalifikowane występków z § 1 i 2 (ze względu na działanie w porozumieniu z innymi osobami oraz z uwagi na osiągnięcie przez sprawcę znacznej korzyści majątkowej). Przedmiotem ochrony jest w pierwszym rzędzie prawidłowe funkcjonowanie obrotu gospodarczego (gdyż – co jasne – napływ środków pieniężnych pochodzących z nielegalnych źródeł zakłóca przepływy i mechanizmy wolnorynkowe) oraz prawidłowe funkcjonowanie wymiaru sprawiedliwości (ponieważ proceder prania pieniędzy godzi w wykrywalność przestępstw z nim powiązanych). Trzecim przedmiotem ochrony jest także mienie, głównie w sytuacjach, kiedy przedmiotem czynności wykonawczej są przedmioty pochodzące bezpośrednio z danego przestępstwa przeciwko mieniu.

Jeśli chodzi o stronę przedmiotową, jest to przestępstwo bezskutkowe, ponad wszelką wątpliwość dokonane już z chwilą podjęcia przez sprawcę działań stypizowanych w omawianym przepisie. Zachowanie sprawcy polega przede wszystkim na działaniu, jednakowoż w przypadkach, gdzie czynność sprawcza polega na pomaganiu, możliwe jest dokonanie czynu również w postaci zaniechania.

Czynności sprawcze przestępstwa „prania pieniędzy” zostały ujęte przez polskiego ustawodawcę niezwykle szeroko. Są nimi wszelkiego rodzaju zachowania, które mogą zniweczyć lub poważnie utrudnić dokonanie wymienionych w przepisie czynności w stosunku do środków płatniczych oraz innych dóbr pochodzących z korzyści związanych z popełnieniem przestępstwa.

W celu przypisania sprawcy odpowiedzialności na podstawie art. 299 § 1 niezbędne jest ustalenie nie tylko tego, że przykładowo wyprowadzał on brudne pieniądze za granicę, ale także udowodnienie, że w określonym, konkretnym przypadku czynność ta mogła udaremnić lub znacznie utrudnić wspomniane w przepisie „działania organów ścigania”. Aby doszło do realizacji znamion rzeczzonego przestępstwa (art. 299 § 1), z czynnościami powziętymi przez sprawcę musi korelować możliwość udaremnienia, tudzież znacznego utrudnienia, czynności organów ścigania. Od strony praktycznej oznacza to, że zachowanie sprawcy formalnie wcale nie musi opisywanego udaremnienia lub utrudnienia spowodować. Hipotetyczna możliwość takiego zachowania wedle części przedstawicieli doktryny (m.in. A. Michalskiej-Warias, R. Zawłockiego, E. Pływaczewskiego, M. Mazura⁴) jest wystarczająca.

⁴ A. Michalska-Warias, [w:] *Kodeks karny. Komentarz*, red. T. Bojarski, Warszawa 2006, s. 614; R. Zawłocki, [w:] *Kodeks karny. Część szczególna*, t. 2: *Komentarz do artykułów 222–316*,

Uzasadnione wydaje się przyjęcie założenia, iż przedmiotem czynności wykonawczej są „brudne pieniądze” (tak m.in. A. Michalska-Warias, M. Mazur, W. Wróbel⁵). Są to rozliczne środki wywodzące się z korzyści powiązanych z popełnieniem przestępstwa. Do ich grona zaliczymy: środki płatnicze (znaki pieniężne emitowane przez NBP – zob. art. 32 ustawy o NBP z dnia 29 sierpnia 1997 r.), instrumenty finansowe (pojęcie to zostało zdefiniowane w art. 2 ust. 1 ustawy o obrocie instrumentami finansowymi z dnia 29 lipca 2005 r.), papiery wartościowe, wartości dewizowe (zgodnie z art. 2 ust. 1 pkt 8 Prawa dewizowego wartościami dewizowymi są zagraniczne środki płatnicze oraz złoto, a także platyna dewizowa), wszelkie prawa majątkowe (tak na rzeczach, jak i dobrach niematerialnych), nie zapominając o pozostałym mieniu ruchomym i nieruchomościach (w rozumieniu znaczenia nadanego tym terminom w k.c.)⁶.

Ratio legis najlepiej określił Sąd Apelacyjny w Katowicach w uzasadnieniu wyroku z dnia 21 kwietnia 2011 r. Analizowane w niniejszym opracowaniu orzeczenie stanowi:

[...] penalizowane jest tu zachowanie, polegające na swego rodzaju „legalizacji” korzyści związanych z popełnieniem czynu zabronionego, jednak tym samym środki takie nie mogą bezpośrednio pochodzić z czynu zabronionego, gdyż odmienna interpretacja prowadziłaby do uznania, że sprawcą przestępstwa „prania brudnych pieniędzy” byłby każdy, kto w wyniku popełnienia jakiegokolwiek czynu zabronionego odniósłby korzyść majątkową, a następnie nią rozporządził⁷.

Brzmienie art. 299 § 1 skłania zatem ku temu, by przyjąć, iż przedmiotem czynności wykonawczych w tym typie czynu zabronionego są przedmioty i prawa (czyli owe „brudne pieniądze”) charakteryzujące się co najmniej pośrednią łącznością z popełnionym przestępstwem.

Strona podmiotowa ogółu czynów stypizowanych w art. 299 § 1–6 charakteryzuje się umyślnością. Możliwy jest zarówno zamiar bezpośredni, jak i ewentualny. Duża część przedstawicieli doktryny opowiada się za możliwością wyszczególnienia po stronie podmiotu dodatkowo zamiaru quasi-ewentualnego, jako przykład podając sytuację, kiedy sprawca przejawia wolę dokonania omawianego przestępstwa (określonego w § 1), jednak nie posiada przekonania, czy przyjmowane przez niego środki płatnicze pochodzą z korzyści związanych z popełnieniem czynu

red. A. Wąsek, R. Zawłocki, Warszawa 2010, s. 506; W. Filipkowski, E. Pływaczewski, [w:] *Kodeks karny. Komentarz*, red. O. Górniok, Warszawa 2006, s. 877; M. Mazur, *Penalizacja prania pieniędzy*, Warszawa 2014, s. 105.

⁵ A. Michalska-Warias, [w:] *Kodeks karny. Komentarz*, red. T. Bojarski, Warszawa 2013, s. 886; M. Mazur, *op. cit.*, s. 72; W. Wróbel, [w:] *Kodeks karny. Część szczególna*, t. 3: *Komentarz do art. 278–363 Kodeksu karnego*, red. A. Zoll, Kraków 2006, s. 720.

⁶ A. Michalska-Warias, [w:] *Kodeks karny. Komentarz*, red. T. Bojarski, Warszawa 2013, s. 886.

⁷ Wyrok SA w Katowicach z dnia 21 kwietnia 2011 r., II AKa 20/11, LEX nr 2557662.

zabronionego. Postulat umyślności w przypadku ogółu typów „prania pieniędzy” jest równoznaczny z obejmowaniem przez sprawcę świadomością wszystkich znamion danego typu przestępstwa przy paralelnym godzeniu się (jako minimum) z możliwością jego popełnienia.

Co oczywiste, wszystkie typy przestępstwa „prania pieniędzy” ścigane są z urzędu, w trybie publicznoskargowym. Możliwe są zbiegi przepisów, m.in. § 1 oraz § 2 art. 299. W takim wypadku § 2 będzie miał charakter przepisu szczególnego, a co za tym idzie eliminuje konieczność powoływania w kwalifikacji § 1. Natomiast w zbiegu z art. 231, a więc w zbiegu z „Nadużyciem uprawnień przez funkcjonariusza”, stosowne będzie uwzględnienie tego przepisu za *lex generalis* w odniesieniu do art. 299 i posługiwanie się kwalifikacją jedynie na podstawie artykułu określającego „pranie brudnych pieniędzy”.

Odwołując się do przepisów art. 299 (szczególnie § 1–2), ciężko nie pochylić się nad występującą obiektywnie (także według wielu przedstawicieli doktryny) swoistą słabością techniki legislacyjnej, którą ów przepis jest opatrzony. Jest kwestią bezdyskusyjną, iż chociażby z uwagi na chronione przez przepis ponadindywidualne, ciężko definiowalne dobra, trudno było stworzyć właściwy, nadający się do ujęcia w normę prawa karnego, opis tego przestępstwa. Z drugiej strony zbyt rozbudowany oraz kazuistyczny wzór zachowania zawarty w dyspozycji może prowadzić do błędnego określenia przedmiotu ochrony. W konsekwencji niedoceniań roli, jaką przedmiot ochrony odgrywa w prawidłowej interpretacji tak specyficznego typu przestępstwa, jakim jest „pranie pieniędzy”, jest głównym powodem niewłaściwego odczytywania jego znamion.

Pominięcie wniosków, jakie dla wykładni przestępstwa prania pieniędzy płyną z wyobrażenia dobra prawnego, może prowadzić do postrzegania prania pieniędzy jako deliktu towarzyszącego w zasadzie większości przestępstw przeciwko mieniu oraz do błędnej interpretacji modalnej okoliczności co do pochodzenia wartości majątkowych podlegających tzw. praniu.

Trudno odmówić racji O. Górniok, która twierdzi, że „materia, do której odnosi się typ przestępstwa prania brudnych pieniędzy, ze względu na różnorodność zmieniających się przejawów i okoliczności wykorzystywanych w procederze prania pieniędzy, nie poddaje się wymaganiom ostrej typizacji”⁸. W takim przypadku, a więc nieostrego sformułowania znamion w oparciu o konstrukcję typu przestępstwa formalnego z narażenia na niebezpieczeństwo, właściwej interpretacji przepisów typizujących przestępstwo „prania pieniędzy” należy poszukiwać, szeroko odwołując się do przedmiotu ochrony dopełniającego jego znamiona, przy całej świadomości wynikających stąd zagrożeń. Brak zrozumienia roli, jaką przedmiot ochrony odgrywa w prawidłowej interpretacji tak specyficznego typu

⁸ O. Górniok, *Z problematyki prawnokarnej prania pieniędzy*, „Przeгляд Sądowy” 2002, nr 4, s. 29.

przestępstwa, jakim jest pranie pieniędzy, może być bowiem głównym powodem błędnego odczytania jego znamion, czego skutkiem może być w konsekwencji doprowadzenie do dysfunkcji tak zrekonstruowanego typu czynu zabronionego.

Poza przepisami ustawy k.k. należy także wspomnieć o ustawie z dnia 16 listopada 2000 r. o przeciwdziałaniu praniu pieniędzy oraz finansowaniu terroryzmu⁹. Warto dodać, iż na kanwie tej ustawy, w celu zwalczania omawianego procederu, został powołany Generalny Inspektor Informacji Finansowej, do którego zadań należy uzyskiwanie, gromadzenie, przetwarzanie i analizowanie informacji w trybie określonym w ustawie z dnia 16 listopada 2000 r. o przeciwdziałaniu praniu pieniędzy oraz finansowaniu terroryzmu oraz podejmowanie działań w celu przeciwdziałania wprowadzaniu do obrotu finansowego wartości majątkowych pochodzących z nielegalnych lub nieujawnionych źródeł i przeciwdziałania finansowaniu terroryzmu, a w szczególności:

- badanie przebiegu transakcji, co do których Generalny Inspektor powziął uzasadnione podejrzenia,
- przeprowadzanie procedury wstrzymania transakcji lub blokady rachunku,
- przekazywanie instytucjom obowiązany (określonym w art. 2 pkt 1 ustawy z dnia 16 listopada 2000 r. o przeciwdziałaniu praniu pieniędzy oraz finansowaniu terroryzmu) informacji o podmiotach, co do których zachodzi uzasadnione podejrzenie, że mają związek z popełnianiem aktów terrorystycznych,
- opracowywanie i przekazywanie uprawnionym organom dokumentów uzasadniających podejrzenie popełnienia przestępstwa,
- inicjowanie i podejmowanie innych działań obejmujących przeciwdziałanie wykorzystywaniu polskiego systemu finansowego do legalizacji dochodów pochodzących z nielegalnych lub nieujawnionych źródeł, w tym szkolenie pracowników instytucji obowiązanych w zakresie zadań nałożonych na te instytucje,
- sprawowanie kontroli przestrzegania przepisów ustawy z dnia 16 listopada 2000 r. o przeciwdziałaniu praniu pieniędzy oraz finansowaniu terroryzmu,
- współpraca z zagranicznymi instytucjami zajmującymi się zapobieganiem wprowadzaniu do obrotu finansowego wartości majątkowych pochodzących z nielegalnych lub nieujawnionych źródeł lub przeciwdziałaniem finansowaniu terroryzmu.

Generalny Inspektor przedstawia Prezesowi Rady Ministrów roczne sprawozdanie ze swojej działalności w ciągu 3 miesięcy od zakończenia roku, za który składane jest sprawozdanie.

⁹ Ustawa z dnia 16 listopada 2000 r. o przeciwdziałaniu praniu pieniędzy oraz finansowaniu terroryzmu (Dz.U. z 2014 r., poz. 455 z późn. zm.).

Tab. 1. Pranie brudnych pieniędzy – statystyki – Polska (art. 299 § 1–6)

Rok	Liczba postępowań wszczętych	Liczba przestępstw stwierdzonych
2014	213	210
2013	155	278
2012	122	369
2011	90	277
2010	116	300
2009	159	277
2008	180	251
2007	167	255
2006	202	151
2005	151	161
2004	140	98
2003	123	25
2002	71	13
2001	57	21
2000	30	3
1999	17	2 ⁹

Źródło: opracowanie własne.

Stany Zjednoczone Ameryki Północnej

Podejście w Stanach Zjednoczonych do przeciwdziałania praniu brudnych pieniędzy jest co do zasady rozdzielone na dwa obszary: działania środków prewencyjnych (*preventive or regulatory measures*) oraz działania prawa karnego (*criminal measures*)¹¹.

Próbując uniknąć wkraczania brudnych pieniędzy do systemu finansowego Stanów Zjednoczonych, w pierwszej kolejności Kongres Stanów Zjednoczonych uchwalił szereg regulacji, począwszy od 1970 r., znanych jako ustawa o tajemnicy bankowej (*the Bank Secrecy Act – BSA*). Przepisy te, zawarte w sekcjach od 5311 do 5332 Tytułu 31 Kodeksu Federalnego (*United States Code – U.S.C.*), wymagają od instytucji finansowych (do których, zgodnie z aktualną, szeroko pojmowaną definicją należy szeroki wachlarz podmiotów, tj. banki, firmy emitujące karty kredytowe i płatnicze, towarzystwa oferujące ubezpieczenia na życie, firmy oferujące dokonywanie transferów pieniężnych, brokerzy trudniący się obrotem papierami wartościowymi) zgłaszania transakcji przekraczających daną skalę do Amerykańskiego Departamentu Skarbu (*United States Department of the Treasury*). Transakcje gotówkowe, które przekraczają określoną kwotę, należy – zgodnie ze

¹⁰ Pranie pieniędzy (art. 299), <http://statystyka.policja.pl/st/kodeks-karny/przestepstwa-prze-ciwko-17/63924,Pranie-pieniedzy-art-299.html> [dostęp: 10.03.2017].

¹¹ *Money laundering*, https://en.wikipedia.org/wiki/Money_laundering#United_States [dostęp: 01.04.2017].

wskazaną regulacją – wykazać w sprawozdaniu z transakcji walutowych (CTR), identyfikującym osobę dokonującą transakcji oraz źródło gotówki. Prawo pierwotnie wymagało rejestrowania wszystkich transakcji powyżej bariery 5 tys. dolarów, jednak z uwagi na zbyt wysoki poziom raportowania próg został podniesiony do poziomu 10 tys. dolarów. Stany Zjednoczone Ameryki Północnej są jednym z niewielu państw na świecie, którego ustawodawstwo pozytywne wymaga zgłaszania wszystkich transakcji gotówkowych powyżej przepisanej prawem granicy. Należy podkreślić, iż wąskie grono instytucji (głównie państwowych, choć nie tylko) jest z tego obowiązku zwolnione, np. jakkolwiek podmiot, który jest publicznie notowany na nowojorskiej giełdzie NASDAQ oraz podmioty, które świadczą usługi lub wykonują zadania wobec Rządu Federalnego¹².

Dodatkowo obowiązane instytucje finansowe muszą zgłaszać do Raportu Podejrzanych Działań (*Suspicious Activity Report* – SAR) transakcje, które uznają za „podejrzane”, co przepis Kodeksu Federalnego definiuje jako:

[...] transakcje i operacje, co do których instytucja finansowa wie lub podejrzewa [tkwiąc w uzasadnionym podejrzeniu – W.S.], że środki pochodzą z nielegalnej działalności lub pochodzą z zatajenia funduszy mających swój rodowód w nielegalnej działalności, lub też zostały przekazane [lub próbowano je przekazać – W.S.], aby celowo uchybić wymaganiom ustawy o tajemnicy bankowej (*The Bank Secrecy Act*, BSA), lub wydają się służyć nieznanemu podmiotowi, tudzież widocznemu celowi niezgodnemu z prawem; lub że operacja jest dokonywana w celu ułatwienia działalności przestępczej.

Dodać należy, że podejmowane przez klientów rzeczonych instytucji transakcje, których dokonano w celu obejścia ustawy o tajemnicy bankowej, o sumarycznej wartości depozytów gotówkowych opiewającej na kwoty niższe niż 10 tys. dolarów, także naruszają prawo i są rejestrowane w Raporcie Podejrzanych Działań.

W przypadku obszaru działania prawa karnego przestępstwo prania brudnych pieniędzy zostało spenalizowane w Stanach Zjednoczonych dosyć wcześnie, bo już w 1986 r., od kiedy obowiązuje ustawa o przeciwdziałaniu praniu brudnych pieniędzy (*The Money Laundering Control Act*).

Prawo zawarte w sekcji 1956 tytułu 18 Kodeksu Federalnego zabrania osobom fizycznym angażowania się w transakcje finansowe przy wykorzystaniu środków, które zostały wygenerowane w drodze określonych przestępstw, znanych jako „określone bezprawne działania” (*specified unlawful activities*). Aby konkretnej jednostce móc postawić zarzuty, prawo wymaga, by tego typu osoba fizyczna umyślnie zamierzała dokonać transakcji, jednocześnie ukrywając źródło, własność lub kontrolę nad operowanymi funduszami. Nie istnieje minimalna, graniczna

¹² *Currency Transaction Reporting Exemptions – Overview*, www.ffiec.gov/bsa_aml_infobase/pages_manual/olm_019.htm [dostęp: 01.04.2017].

suma pieniężna, jak również nie ma wymogu, by transakcja rzeczywiście doszła do skutku. Pojęcie transakcji finansowej zostało natomiast szczegółowo zdefiniowane, przy czym nie musi wiązać się ono z instytucją finansową, a nawet z jakąkolwiek firmą. Samo przekazywanie pieniędzy od jednej osoby do drugiej, z zamiarem ukrycia źródła, własności, lokalizacji lub kontroli nad pieniędzmi, zostało uznane za transakcję finansową niezgodną z prawem.

Z kolei posiadanie środków pieniężnych, bez dokonywania transakcji finansowych i/lub bez zamiaru ich ukrycia, nie jest przestępstwem w Stanach Zjednoczonych¹³.

Poza procederem „prania pieniędzy” prawo zawarte w sekcji 1957 tytułu 18 Kodeksu Federalnego zabrania wydawać więcej niż 10 tys. dolarów pochodzących z SUA (czyli z omawianego już rejestru określonych bezprawnych działań), niezależnie od tego, czy danej osobie fizycznej przyświeca zamiar ukrycia rzeczony sumy. Aktywność taka niesie ze sobą mniejszą dolegliwość sankcyjną niż pranie pieniędzy. Drugą różnicą jest wymóg, aby pieniądze przeszły przez instytucję finansową (zarzut prania pieniędzy w ujęciu klasycznym takiego postulatu spełniać nie musi).

Islandia

Na Islandii, zgodnie z ustawą nr 80 z 1993 r., pranie brudnych pieniędzy (*Peningabætti*) jest czynnością nielegalną, ściganą z oskarżenia publicznego¹⁴. „Pranie brudnych pieniędzy” definiuje się w tym nordyckim państwie w sposób następujący: „[...] jest to proceder maskowania pochodzenia środków pieniężnych uzyskanych nielegalnymi metodami tak, że wydają się wynikać jako uzyskane z działań prawnych”¹⁵. Znamiona niniejszego przestępstwa wyczerpuje również czyn polegający na „upośledzaniu” lub „uniemożliwianiu” przeprowadzania czynności mających na celu dowiedzenie się, czy dana suma pieniężna ma nielegalny rodowód. Art. 1 omawianego aktu prawnego stanowi:

Ustawę stosuje się do działalności osób fizycznych i podmiotów prawnych uprawnionych do świadczenia usług publicznych – tak w kraju, jak i poza jego granicami, gdy działalność taka jest tożsama z jednym (lub większą ilością) z następujących elementów:

1. Przyjmowaniem depozytów i innych funduszy zwrotnych od ludności.
2. Udzielaniem kredytów, między innymi:
 - a) kredytów konsumenckich,
 - b) kredytów hipotecznych,
 - c) dokonywaniem operacji faktoringu i zakupu instrumentów dłużnych,
 - d) kredytów komercyjnych.

¹³ S. Casella, *Money Laundering Laws*, Washington 2007, s. 21.

¹⁴ *Peningabætti*, <https://is.wikipedia.org/wiki/Peningabætti> [dostęp: 01.04.2017].

¹⁵ General Penal Code of Iceland (1940, amended 2015; English version), www.legislationline.org/documents/section/criminal-codes [dostęp: 01.04.2017].

3. Leasingiem.
4. Wypłatami.
5. Wydawaniem i zarządzaniem kartami kredytowymi i innymi instrumentami płatniczymi.
6. W celu udzielenia gwarancji lub innych zabezpieczeń dla kredytów.
7. Obrotem na własny rachunek lub na rachunek klientów:
 - a) instrumentami rynku pieniężnego, jak: czekami, weksłami oraz innymi porównywalnymi instrumentami,
 - b) instrumentami walutowymi (dewizami),
 - c) lokatami terminowymi i opcjami,
 - d) instrumentami walutowymi przy wykorzystaniu stóp procentowych,
 - e) papierami wartościowymi oraz nieruchomościami.
8. Udziałem w emisji papierów wartościowych i świadczeniem usług związanych z takimi aktywnościami.
9. Przyjmowaniem środków związanych ze strukturą kapitałową spółki lub w związku z nabyciem, przejęciem lub fuzją firmy.
10. Pośrednictwem pieniędzmi, łącznie z ich wymianą (kantory).
11. Składowaniem, zarządzaniem, doradztwem instrumentami elektronicznymi, w tym papierami inwestycyjnymi.
12. Dzierżawą schowków/skrytek wartościowych.
13. Działalnością zawodową maklerów papierów wartościowych.
14. Działalnością dotyczącą ubezpieczeń na życie, a także funduszami emerytalnymi.
15. Sprzedażą nieruchomości.
16. Pośrednictwem dóbr nieruchomych innego rodzaju.
17. Obrotem metalami szlachetnymi i kamieniami szlachetnymi, gdy poszczególne transakcje przekraczają wartości określone w ust. 2 art. 3 (15 tys. euro), także gdy w grę wchodzi mniejsza suma w przypadku, gdy transakcja odbywa się w kilku operacjach łączących się ze sobą.
18. Obrotem dziełami sztuki, gdy poszczególne transakcje przekraczają wartości określone w ust. 2 art. 3 (15 tys. euro), także gdy w grę wchodzi mniejsza suma w przypadku, gdy transakcja odbywa się w kilku operacjach łączących się ze sobą.

Przepisy ustawy uwzględniają ponadto działalność wymagającą zezwolenia (koncesji) w myśl ustawy nr 6/1926 o organizowaniu państwowej loterii „Lotte”, loterii częściowo zależnych od czynnika państwowego lub do obsługi innego typu loterii, gdzie wygrane są wypłacane w nagrodach pieniężnych.

Minister może określić, w drodze rozporządzenia, przepisy prawa pozytywnego powszechnie obowiązującego w formie ustawy, które stosowane będą też do innych podmiotów angażujących się w działania, które mogą być wykorzystywane do „prania pieniędzy”.

Konfederacja Szwajcarska

W prawie karnym materialnym Konfederacji Szwajcarskiej proceder „prania brudnych pieniędzy” (*Geldwäscherei*) jest zwalczany od 1990 r., kiedy to art. 305 bis został wprowadzony do ZGB (*Strafgesetzbuch*) z dnia 21 grudnia 1937 r.¹⁶ Przepis ten po przełożeniu na język polski brzmi następująco:

Ust. 1. Każda osoba dokonująca aktu, który ma na celu udaremnienie odkrycia pochodzenia, śledzenia, tudzież identyfikacji procederu przepadku majątku, gdy osoba taka wiedziała lub powinna była zakładać, że pochodzi on z przestępstwa lub z kwalifikowanego (tzw. cięższego) wykroczenia podatkowego, podlega karze pozbawienia wolności nieprzekraczającej 3 lat lub karze pieniężnej. „Cięższe wykroczenie podatkowe” typizuje ustawa federalna Prawo Podatkowe z dnia 14 grudnia 1990 r., tj. jeżeli każdorazowe uchybienie podatkowe w jednym okresie rozliczeniowym przekroczyło 300 tys. franków.

Ust. 2. W poważnych przypadkach istnieje możliwość wymierzenia kary pozbawienia wolności nieprzekraczającej 5 lat lub kary pieniężnej. Pozbawienie wolności łączy się z karą pieniężną nieprzekraczającą 500 dziennych jednostek karnych. Do poważnych przypadków w szczególności zalicza się sytuacje, gdy sprawca:

- a) działał jako członek organizacji przestępczej,
- b) działał jako członek grupy, która została utworzona w celu dalszego prowadzenia działań związanych z praniem pieniędzy lub
- c) osiągał duże obroty lub znaczny zysk przez „pranie pieniędzy” na komercyjną skalę.

Ust. 3. Sprawca jest także odpowiedzialny i ponosi powyższe kary, gdy główne przestępstwo zostało popełnione za granicą, o ile takie przestępstwo jest karalne w miejscu jego popełnienia¹⁷.

Celem zwalczania zjawiska „prania pieniędzy” została uchwalona ustawa federalna w sprawie zwalczania prania pieniędzy w sektorze finansowym (*Geldwäschereigesetz*) z dnia 10 października 1997 r.¹⁸

Republika Austrii

Przestępstwo prania brudnych pieniędzy w Austrii jest karalne na podstawie § 165 StGB (*österreichische Strafgesetzbuch*), pochodzącego z dnia 23 stycznia 1974 r. (znowelizowanego w 2015 r.). Przepis ów brzmi następująco:

¹⁶ *Szwajcarski Kodeks Karny z dnia 21 grudnia 1937 r.*, red. i przeł. W. Świda, Warszawa 1960, s. 5.

¹⁷ Criminal Code of the Swiss Confederation (1937, amended 2016; German version), www.legislationline.org/documents/section/criminal-codes [dostęp: 01.04.2017].

¹⁸ *Gesetzliche Regelung in Deutschland*, https://de.wikipedia.org/wiki/Geldw%C3%A4sche#Gesetzliche_Regelung_in_der_Schweiz [dostęp: 01.04.2017].

Ust. 1. Kto angażuje składniki aktywów, pochodzące z przestępstwa (jako wyniku czynu karalnego przeciwko mieniu, zagrożonego karą przekraczającą rok więzienia w oparciu o jeden z paragrafów: § 223 fałszerstwo dokumentów, § 224 fałszowanie dokumentów szczególnie chronionych, § 225 fałszowanie publicznych znaków certyfikacyjnych – ze szczególnym uwzględnieniem pieczęci państwowych, § 229 likwidowanie lub wstrzymywanie obiegu dokumentów, § 230 przemieszczanie znaków granicznych, § 269 opór wobec władzy państwowej, § 278 utworzenie lub uczestniczenie w organizacji przestępczej, § 288 składanie fałszywego oświadczenia jako dowodu, § 289 składanie fałszywych dowodów przed organem administracyjnym, § 293 fałszerstwa dowodów, § 295 ograniczanie przepływu dowodów lub § 304–309 przekupstwo, łapownictwo, płatna protekcja, dokonywanie zabronionej interwencji, przyjmowanie prezentów i przekupywanie urzędników lub agentów), popełnia na profesjonalną skalę przestępstwo przeciwko prawom własności intelektualnej lub podlega jurysdykcji sądu za przestępstwa finansowe: przemytu lub uchylania się od należności celnych (przywozowych lub wywozowych) i podatków z nich wynikających; tudzież ukrywa lub maskuje pochodzenie aktywów – w szczególności gdy jest winny wprowadzania w błąd organy w stosunkach prawnych przez zatajanie pochodzenia lub prawdziwej natury aktywów, własności lub innych praw do nich, w tym do dysponowania nimi, tudzież gdy zataja prawdziwe miejsce ich znajdowania się, podlega karze więzienia do lat 3.

Ust. 2. W taki sam sposób podlega karze ten, kto świadomie wprowadza do swego majątku aktywa, o których mowa w ust. 1, a także kto je przechowuje, zarządza nimi, przekształca je, utylizuje lub transferuje je do osób trzecich.

Ust. 3. W taki sam sposób podlega karze ten, kto świadomie przysparza opisanych w ust. 1 aktywów: organizacji przestępczej lub grupie terrorystycznej, tudzież w ich imieniu je przechowuje, zarządza nimi, przekształca je, utylizuje lub transferuje je do osób trzecich.

Ust. 4. Kto dopuszcza się opisywanego czynu w wymiarze ponad 50 tys. euro albo jako członek gangu lub organizacji przestępczej, tudzież gdy pośredniczy w procederze prania brudnych pieniędzy tak, że umożliwi jego dalsze (na jeszcze większą skalę) funkcjonowanie, podlega karze pozbawienia wolności od roku do 10 lat¹⁹.

Szczególną cechą austriackich przepisów dotyczących „prania pieniędzy” jest to, że „pranie” dochodów z własnych czynów przestępnych (*self-laundering*) nie jest karalne. Aby doszło do ukarania, podmiot zajmujący się praniem pieniędzy oraz przestępca (w rozumieniu: sprawca przestępstwa pierwotnego) obligatoryjnie muszą być różnymi osobami²⁰.

¹⁹ Criminal Code of the Republic of Austria (1974, amended 2015; German version), www.legislationline.org/documents/section/criminal-codes [dostęp: 01.04.2017].

²⁰ *Gesetzliche Regelung in Österreich*, https://de.wikipedia.org/wiki/Geldw%C3%A4sche#Gesetzliche_Regelung_in_%C3.96sterreich [dostęp: 01.04.2017].

Wielkie Księstwo Luksemburga

„Pranie brudnych pieniędzy” (*blanchiment d'argent; Geldwäsch von schwaarzt Geld*) zostało w Luksemburgu stypizowane w kodeksie karnym materialnym (uchwalonym 11 sierpnia 1998 r.) w sekcji V rozdziału II (*Oszustwa*) tytułu IX (*Przestępstwa i delikty przeciwko własności*). Proceder „prania brudnych pieniędzy” opisuje art. 506-1 do art. 506-8. Interesująca zdaje się być – powszechnie występująca w literaturze przedmiotowej – definicja doktrynalna rzeczzonego procederu, która przejawia się przez sformułowanie: „zakłócenie normalnego obiegu finansowego”²¹.

Art. 506-1 wskazuje, że:

[...] karze pozbawienia wolności od roku do 5 lat i grzywnie w wysokości od 1 tys. 250 euro do 1 mln 250 tys. euro lub też tylko jednej z tych kar podlega ten, kto świadomie dokonuje lub w jakikolwiek sposób ułatwia zatarcie charakteru, pochodzenia, miejsca przechowywania, historii przepływu aktywów lub nieruchomości (tudzież faktu jej nabycia), tudzież wchodzi w posiadanie lub wprowadza do obrotu (bezpośrednio lub pośrednio) artykuł lub jakąkolwiek korzyść majątkową pochodzącą z jednego lub większej liczby przestępstw.

Przestępstwa określone w art. 506-1 są karalne na terytorium Księstwa Luksemburga także wtedy, gdy pierwotnie zostały popełnione za granicą, lecz co do zasady tylko wtedy, gdy w owym państwie stanowią czyn przestępny. Powyższe nie dotyczy przestępstw, dla których ustawa czyni w tym względzie wyjątek²².

Jeżeli sprawca (popełniając przestępstwo prania „brudnych pieniędzy”) działał w organizacji przestępczej lub w zorganizowanej grupie lub posłużył się spiskiem, to nawet gdy pełnił w nim rolę drugorzędną lub nie ukończył go (nie nastąpił skutek), na podstawie art. 506-1 tego typu zaangażowanie w określonych (kwalifikowanych) przypadkach może zostać opatrzone w sankcję w wymiarze takiej samej kary, jak w przypadku pełnego ukończenia (lub piastowania roli pierwszoplanowej).

W przypadku ponownego skazania za to samo przestępstwo (na podstawie art. 506-1) w ciągu 5 lat, licząc od ostatniego skazania, kara za nie może zostać podwojona.

Republika Federalna Niemiec

Do tzw. prania brudnych pieniędzy w RFN ma zastosowanie ustawa w sprawie zwalczania nielegalnego handlu narkotykami i innych przejawów przestępczości zorganizowanej (OrgKG) z dnia 15 lipca 1992 r. (BGBl I S. 1302). Co więcej, z mocą obowiązującą od dnia 22 września 1992 r. nowe przestępstwo, tj. pranie

²¹ *Geldwäsch*, <https://lb.wikipedia.org/wiki/Geldwäsch> [dostęp: 01.04.2017].

²² Criminal Code of the Grand-Duchy of Luxembourg (1879, amended 2016; French version), www.legislationline.org/documents/section/criminal-codes [dostęp: 01.04.2017].

brudnych pieniędzy oraz ukrywanie nielegalnych aktywów, zostało umieszczone w niemieckim kodeksie karnym (StGB) jako § 261. Dyspozycja rzeczonoego przestępstwa była w ostatnich latach zmieniana co najmniej kilka razy. Przede wszystkim konsekwentnie rozbudowywano listę form i przejawów procederu. Fragment § 261 Rozdziału XXI brzmi następująco:

Ust. 1. Kto ukrywa przedmiot, który został uzyskany w wyniku bezprawnego działania wymienionego w zdaniu drugim poniżej, ukrywa jego pochodzenie lub utrudnia lub zagraża dochodzeniu jego pochodzenia, jego odnalezieniu, jego konfiskacie, pozbawieniu lub urzędowemu zabezpieczeniu, podlega karze pozbawienia wolności od 3 miesięcy do 5 lat²³.

Przez swą budowę przepis niemiecki jest mocno zbliżony do typizacji tożsamego czynu w kodeksie karnym materialnym austriackim²⁴. Podobnie jak we wspomnianym kodeksie austriackim, działanie dotyczące prania brudnych pieniędzy powinno być związane z jednym z szeregu innych przestępstw (głównie przeciwko mieniu), ale też może być ono powiązane z uchylaniem się od płacenia podatków w dużym rozmiarze; pojawia się również odwołanie do ustawy o przeciwdziałaniu narkomanii (do § 29 tejże) itd.

Warto podkreślić, iż według niemieckiego StGB próba dokonania przestępstwa powinna być karalna. W szczególnie poważnych przypadkach może zostać wymierzona kara pozbawienia wolności w wymiarze od 6 miesięcy do 10 lat. Szczególnie poważny przypadek występuje co do zasady wtedy, gdy sprawca działał na zasadach komercyjnych lub jako członek gangu, którego celem jest pobieranie dalszych korzyści z systematycznego „prania pieniędzy”. Ciekawy jest ust. 5 § 261, który podaje, że „każdy sprawca omawianego przestępstwa, który [...] wskutek rażącego niedbalstwa nie powziął informacji, iż przedmiot [aktywa – W.S.] pochodzi z czynu niedozwolonego opisanego powyżej, podlega karze pozbawienia wolności w wymiarze nieprzekraczającym 2 lat albo karze grzywny”. Kolejna interesująca kwestia: StGB wyszczególnia typ uprzywilejowany w przypadku dobrowolnego zgłoszenia przestępstwa do właściwego organu administracji publicznej, o ile do czasu zgłoszenia nie zostało ono odkryte w całości lub w części (i sprawca wiedział o tym lub mógł wiedzieć). Może więc paradoksalnie dojść do sytuacji, że przestępstwo zostało już odkryte przez organy ścigania, ale sprawca nie poniesie odpowiedzialności karnej na zasadach typu podstawowego, gdyż nie wiedział ani nie mógł się dowiedzieć (mimo powziętych starań) o fakcie jego odkrycia (organy ścigania nie o każdym odkrytym przestępstwie informują publicznie, ewentualnie po upływie określonego okresu).

²³ Criminal Code of the Federal Republic of Germany (1971, amended 2013; English version), www.legislationline.org/documents/section/criminal-codes [dostęp: 01.04.2017].

²⁴ *Gesetzliche Regelung in Deutschland*, https://de.wikipedia.org/wiki/Geldw%C3%A4sche#Gesetzliche_Regelung_in_der_Schweiz [dostęp: 01.04.2017].

Królestwo Szwecji

Pranie brudnych pieniędzy (*Penningtvätt*) jest w Szwecji stypizowane w Kodeksie karnym materialnym (*Brottbalken*) od 1993 r. w przepisie o oznaczeniu 1993:768, noszącym tytuł *W sprawie działań przeciwko praniu pieniędzy*. Szwedzki Kodeks karny materialny z dnia 21 grudnia 1962 r. wszedł w życie 1 stycznia 1965 r., zastępując poprzedni Kodeks karny z 1864 r. Aktualny k.k. z lat 60. XX w. został gruntownie zmieniony w 1999 r., a ustawodawstwo w zakresie przeciwdziałania praniu brudnych pieniędzy w sposób znaczący poszerzono w 2009 r.

Wracając do przestępstwa będącego nadrzędnym tematem niniejszej pracy, wspomniany artykuł, typizujący „pranie pieniędzy”, został zaopatrzony również w odpowiednie środki represji karnej w odniesieniu do mienia uzyskanego w wyniku takiego przestępstwa. Środki te zapobiegają ewentualnemu ukryciu mienia (aktywów, nieruchomości itp.), co mogłoby w skrajnych przypadkach doprowadzić do sytuacji, w której przestępca byłby w stanie uniknąć sankcji karnych za swoje działanie bądź zwrot aktywów (lub np. nieruchomości) okazałby się poważnie utrudniony czy wręcz niemożliwy. Wspomniane środki uwzględniają dysponowanie, posiadanie, nabywanie lub korzystanie z takiego mienia. Tym samym konsekwencje „prania brudnych pieniędzy” w Szwecji mogą odnosić się do środków (aktywów, nieruchomości) z jakiegokolwiek majątku innego niż ten, o którym mowa była odnośnie do bezpośredniego związku z analizowanym czynem, jeżeli środki te są narażone na ukrycie lub zatajenie przy uzasadnionym podejrzeniu organów państwowych, że ich właściciel lub nawet tylko dysponent skorzystał z czynów przestępczych.

W Szwecji funkcjonuje ponadto specjalistyczna ustawa (*Penningtvättslagen*), która nakłada na pewne obszary działalności m.in. obowiązek zbierania informacji o tożsamości swoich klientów, sprawdzania pochodzenia środków pieniężnych oraz zgłaszania wszelkich podejrzeń w przedmiocie prania pieniędzy do instytucji o nazwie Wywiad Finansowy (*Finanspolisen*)²⁵. Podmioty, które są do tego obowiązane, to: banki, kantory, firmy ubezpieczeniowe (ze szczególnym uwzględnieniem tych oferujących ubezpieczenia na życie), maklerzy giełdowi, biura adwokackie, kasyna, agenci nieruchomości, księgowi, doradcy i konsultanci podatkowi, podmioty pośredniczące w płatnościach oraz wszelkie inne podmioty przyjmujące w gotówce płatności o wartości odpowiadającej 15 tys. euro. Na podmioty uchylające się może zostać nałożona grzywna. Wszelkie płatności drogą elektroniczną muszą być rejestrowane bez różnicowania ich wysokości. Najniższa kara, jaka grozi w Szwecji za „pranie brudnych pieniędzy”, to kara grzywny, a maksymalna – 2 lata pozbawienia wolności. W typie kwalifikowanym, w szczególnie dużych rozmiarach, może to być kara w maksymalnym wymiarze 6 lat pozbawienia wolności²⁶.

²⁵ *Penningtvätt*, <https://sv.wikipedia.org/wiki/Penningtvätt> [dostęp: 01.04.2017].

²⁶ Criminal Code of the Kingdom of Sweden (1962, amended 2015; Swedish version), www.legislationline.org/documents/section/criminal-codes [dostęp: 01.04.2017].

Królestwo Norwegii

Omawiane przestępstwo w Norwegii nosi miano *Hvitvasking* lub *pengevasking* i zostało stypizowane w ustawie *Lov om tiltak mot hvitvasking og terrorfinansiering*, czyli w prawie o przeciwdziałaniu praniu brudnych pieniędzy i przeciwdziałaniu finansowaniu terroryzmu. Ustawa ta pochodzi z dnia 15 kwietnia 2009 r. Jest dosyć rozbudowana, liczy bowiem 35 paragrafów. Trzydzieści wymienionych w ustawie podmiotów ma obowiązek raportowania podejrzanych transakcji lub operacji, których wartość przekracza równowartość 40 tys. koron norweskich (w gotówce) i co do zasady równowartość 100 tys. koron norweskich (w formie bezgotówkowej), każdorazowo w sytuacji, gdy klient „jest podmiotowi obowiązanyemu nieznanym lub podmiot obowiązany nie posiada ugruntowanej z nim relacji”.

W Kodeksie karnym materialnym pranie brudnych pieniędzy jest unormowane w rozdziale XXVII *Przestępstwa popełniane dla zysku i podobne naruszenia praw własności (Vinningslovbrudd og liknende krenkelses av eiendomsretten)* w § 337. Brzmi on następująco:

Za pranie brudnych pieniędzy jest karany ten, kto:

- a) udziela pomocy, w celu zapewnienia korzyści pochodzących z przestępstwa, innej osobie, np. pomaga gromadzić, przechowywać, transportować/przemieszczać, wysyłać, przesyłać, dokonywać konwersji, zbywać, zastawiać lub inwestować [aktywa lub inne środki stanowiące takie korzyści – W.S.], lub
- b) przez przekształcenie lub przeniesienie aktywów, tudzież w inny sposób: ukrywanie lub zaciemnianie, gdzie podziały się wpływy z przestępstwa.

Pranie pieniędzy jest karalne, nawet jeśli nikt nie może zostać ukarany za czyn, z którego te pieniądze pochodzą (z powodu niezdolności psychicznej sprawcy do poniesienia odpowiedzialności karnej). Karą za pranie brudnych pieniędzy jest grzywna lub pozbawienie wolności w wymiarze nieprzekraczającym 2 lat.

Federacja Rosyjska

Kodeks karny materialny Federacji Rosyjskiej pochodzi z dnia 13 czerwca 1996 r. Przestępstwo prania brudnych pieniędzy (*отмывание денежных средств*) typizuje przepis rozdziału XXII (*Przestępstwa w sferze aktywności ekonomicznej*), a konkretnie art. 174.1 zatytułowany *Legalizacja „prania” środków pieniężnych lub innego mienia uzyskanego drogą przestępstwa przez inną osobę*. Stanowi on następująco:

1. Dokonanie finansowych operacji i innych transakcji z wykorzystaniem środków pieniężnych lub innego mienia, świadomie uzyskanego drogą przestępstwa, poczynione przez inną osobę – z zamiarem uczynienia z nich swojej własności, użytkowania ich lub rozdysponowywania tymi środkami pieniężnymi lub innego rodzaju aktywami/mieniem, podlega karze grzywny w wymiarze nieprzekraczającym 120 tys.

rubli [około 7,2 tys. zł – W.S.] lub w wysokości konfiskaty wynagrodzenia, tudzież dochodu osoby (skazanej) w wymiarze nieprzekraczającym 1 roku.

2. Ten sam czyn, popełniony w dużym rozmiarze, podlega karze grzywny w wysokości nieprzekraczającej 200 tys. rubli [około 11,95 tys. zł – W.S.] lub konfiskacie wynagrodzenia lub innych dochodów przez okres od 1 roku do 2 lat, lub skazaniu na prace społeczne na okres do 2 lat lub karze pozbawienia wolności do 2 lat z grzywną do 50 tys. rubli [około 3 tys. zł – W.S.] lub karze konfiskaty wynagrodzenia lub innych dochodów przez okres do 3 miesięcy lub bez takich.
3. Działanie sprawcy przewidziane w 1 lub 2 ustępie niniejszego artykułu, jeżeli zostały popełnione:
 - a) w grupie osób po wcześniejszym uknuciu spisku,
 - b) przez osobę, z wykorzystaniem jej oficjalnego stanowiska,
 - podlega karze pracy przymusowej na okres do 3 lat, wraz z ograniczeniem wolności na okres do 2 lat, lub bez niego oraz z pozbawieniem prawa do zajmowania niektórych stanowisk lub prowadzenia niektórych rodzajów działalności na okres do 3 lat lub bez niego; albo pozbawienia wolności do 5 lat z grzywną w wysokości do 500 tys. rubli [30 tys. zł – W.S.] lub konfiskatą wynagrodzenia, tudzież innych dochodów przez okres do 3 lat lub bez niego, ograniczenia wolności na okres do 2 lat lub bez takowego oraz z pozbawieniem prawa do zajmowania niektórych stanowisk lub prowadzenia niektórych rodzajów działalności na okres do 3 lat lub bez niego.
4. Działanie sprawcy przewidziane w 1 i 3 akapicie niniejszego artykułu, jeżeli zostały popełnione:
 - a) przez zorganizowaną grupę przestępczą,
 - b) w szczególnie dużych rozmiarach,
 - podlega karze pracy przymusowej [ciężkich robót – W.S.] na okres nie dłuższy niż 5 lat, z ograniczeniem wolności na okres do 2 lat lub bez niego oraz z pozbawieniem prawa do zajmowania niektórych stanowisk lub prowadzenia niektórych rodzajów działalności na okres do 3 lat lub bez niego, albo pozbawienia wolności do 7 lat z grzywną w wysokości do 1 mln rubli [60 tys. zł – W.S.] lub konfiskatą wynagrodzenia lub innych dochodów przez okres do 5 lat lub bez niego, z ograniczeniem wolności na okres do 2 lat lub bez niego oraz z pozbawieniem prawa do zajmowania niektórych stanowisk lub prowadzenia niektórych rodzajów działalności przez okres do 5 lat lub bez niego.

Za transakcje finansowe z użyciem pieniędzy lub innego mienia, popełnione „w dużym rozmiarze”, w omawianym artykule oraz w art. 174.1 Kodeksu uznaje się transakcje finansowe i inne z wykorzystaniem pieniędzy lub innego mienia, popełnione w rozmiarze ponad 1 mln 500 tys. rubli (około 90 tys. zł) i „w wyjątkowo dużym rozmiarze” – transakcje tego samego rodzaju, popełnione w rozmiarze 6 mln rubli (około 360 tys. zł)²⁷.

²⁷ Criminal Code of the Russian Federation (1996, amended 2012; English version), www.legislationline.org/documents/section/criminal-codes [dostęp: 01.04.2017].

Dodatkowo przeciwdziałaniu „praniu brudnych pieniędzy” ma w Federacji Rosyjskiej służyć szereg unormowań pozakodeksowych, tj. w formie odrębnych ustaw, ze szczególnym uwzględnieniem ustawy federalnej z dnia 7 sierpnia 2001 r. nr 105 FZ o przeciwdziałaniu legalizacji „praniu” dochodów uzyskanych drogą przestępczą i zwalczaniu finansowania terroryzmu, a także ustawy federalnej z dnia 13 lipca 2015 r. nr 218 FZ o państwowej rejestracji nieruchomości²⁸.

Jako konkluzję tak słabo zredagowanego przepisu prawnego występującego w rosyjskim kodeksie karnym można przytoczyć jedno z bardziej aktualnych informacji z Federacji Rosyjskiej, które zdają się potwierdzać, że słaba technika legislacyjna, zastosowana w tym państwie, wyjątkowo sprzyja nadużyciom w przedmiocie „prania pieniędzy”. Z przekazanych przez byłego rosyjskiego wicepremiera Wiktora Zubkowa informacji wynika, że w 2011 r. wyciekły z tego kraju „wyprane” fundusze o ówczesnej wartości około 1 bln rubli (prawie 33 mld dolarów, na 1 kwietnia 2017 r. suma ta stanowiłaby równowartość blisko 1 bln 846 mld rubli, co przy federalnym budżecie sumarycznym Federacji Rosyjskiej na rok 2017, wynoszącym ponad 13 bln 487 mld rubli, stanowiłoby ponad siedem koma trzy dziesiąte procenta). Nie mniej brudnych pieniędzy pozostało w obrocie w Rosji. Kierujący międzyresortową grupą roboczą ds. przeciwdziałania nielegalnym operacjom finansowym W. Zubkow przyznał w wywiadzie dla agencji Interfaks, iż podejrzenia o nielegalne operacje finansowe padają również na niektóre wielkie koncerny z udziałem kapitału państwowego.

Ukraina

Ukraiński Kodeks karny z dnia 5 kwietnia 2001 r. (wszedł w życie we wrześniu 2001 r.) cechuje się tym, że baza tekstu autentycznego omawianego kodeksu jest sporządzona w języku ukraińskim, choć oficjalnie dostępna jest także jego wersja rosyjskojęzyczna, autoryzowana przez tamtejszy resort sprawiedliwości²⁹. Przystępstwo „prania brudnych pieniędzy” (*Відмивання грошей*) zostało stypizowane w art. 209 noszącym tytuł *Legalizacja „prania” dochodów pochodzących z przestępstwa*:

1. Dokonywanie operacji finansowej lub angażującej inne mienie uzyskane w wyniku popełnienia społecznie niebezpiecznego nielegalnego czynu, który poprzedził legalizację („pranie”), oraz działań mających na celu zatajenie lub ukrycie nielegalnego pochodzenia tych środków lub innej własności, tudzież ukrycie posiadania prawa do takich funduszy lub takiego mienia, źródeł ich pochodzenia, miejsca ulokowania/położenia lub dokonywania ich transferów, a także nabycie, posiadanie lub korzystanie z pieniędzy lub innego mienia pochodzącego z popełnienia nielegalnego czynu społecznie niebezpiecznego, który poprzedził legalizację („pranie”) tych środków – podlega karze pozbawienia wolności na okres od 3 do

²⁸ www.fedsfm.ru/about/legal/748 [dostęp: 01.04.2017].

²⁹ *Kryminalnyj kodeks Ukrainy*, red. A.W. Palywoda, Kiew 2014, s. 3.

6 lat, z pozbawieniem prawa obejmowania pewnych stanowisk lub prowadzenia niektórych rodzajów działalności na okres do 2 lat z konfiskatą pieniędzy lub innych przedmiotów pochodzących z przestępstwa oraz karze przepadku mienia³⁰.

Indie

W 2002 r. Parlament Indii przyjął ustawę o zapobieganiu „praniu pieniędzy”. Głównym celem tej ustawy jest zapobieganie tym działaniom oraz zapewnienie konfiskaty mienia, które zrodziło się z takiego procederu lub było zaangażowane w taki mechanizm³¹. Sekcja 12 tej ustawy opisuje reżim i obowiązki, jakim muszą poddać się instytucje obrotu finansowego funkcjonujące na hinduskim rynku. Należą do nich: banki, inne instytucje finansowe oraz instytucje pośredniczące. Ich zadaniem jest prowadzenie ewidencji (m.in. uwzględniającej szczegółowo rodzaj i wartość każdej transakcji) oraz odnotowywanie sytuacji, w których transakcje są ze sobą w jakikolwiek sposób powiązane (badany jest okres retrospektywny 3 miesięcy). Rzeczone instytucje mają też obowiązek ściśle współpracować z Hinduskim Departamentem Ministerstwa Finansów ds. Podatku Dochodowego (*The Indian Income Tax Department*), a ich dyrekcja ma udzielać informacji o klientach organom administracji państwowej w wyznaczonym terminie (w tym prowadzoną w sposób zupełny dokumentację tożsamości ogółu klientów). Ust. 2 sekcji 12 głosi, iż opisane dane muszą być przechowywane w bazach danych obowiązanych instytucji przez okres 10 lat od ich dokonania. Przepisy omawianej ustawy są na bieżąco aktualizowane celem ciągłego dostosowywania ich do aktualnych wymogów obrotu.

W ciągu ostatnich lat aktywność w obszarze prania brudnych pieniędzy (m.in. dzięki stosownemu ustawodawstwu) nie wzrasta w znaczącym tempie, jak to miało miejsce dotychczas. Według wyliczeń rządu Indii, biorąc pod uwagę całkowitą sumę zaległości podatkowych (około 37 mld dolarów), zaległości spowodowane przez proceder „prania brudnych pieniędzy” odpowiadają za 19 mld dolarów spośród tej kwoty.

Bangladesz

Pierwsze w historii Bangladeszu ustawodawstwo (*The Money Laundering Prevention Act*), mające godzić w aktywność „prania brudnych pieniędzy”, pojawiło się w 2002 r. Już w 2008 r. akt ów zastąpiono Ordynacją przeciwdziałającą praniu brudnych pieniędzy (*The Money Laundering Prevention Ordinance*). Następnie omawiany akt prawny został uchylony w 2009 r. oraz ponownie w 2012 r.³² Obecnie

³⁰ *Ibidem*, s. 92.

³¹ *Prevention of Money Laundering Act, 2002*, https://en.wikipedia.org/wiki/Prevention_of_Money_Laundering_Act,_2002 [dostęp: 01.04.2017].

³² https://en.wikipedia.org/wiki/Money_laundering#Bangladesh [dostęp: 01.04.2017].

obowiązujące ustawodawstwo w sekcji 2 wyjaśnia, na czym polega proceder, który stanowi przedmiot jego działania: „Jest to świadomy ruch, konwersja lub transfery przenoszenia dochodów, które pochodzą z uprzednio dokonanych działań przestępczych”³³. Możliwe formy to: 1) zatajenie lub ukrycie nielegalnego charakteru źródła, lokalizacji, własności lub rzeczywistej kontroli nad środkami pochodzącymi z przestępstwa lub 2) pomoc osobie zaangażowanej w popełnienie przestępstwa pierwotnego celem uniknięcia przez nią konsekwencji karnoprawnych tego przestępstwa, lub 3) przemyt środków pieniężnych lub mienia, zarobionych nielegalnie w państwie trzecim, lub 4) świadome przekazywanie do państwa trzeciego lub przyjmowanie do Bangladeszu z zagranicy (z zamiarem ukrycia lub zamaskowania nielegalnego źródła) środków pieniężnych lub pokrewnych aktywów, lub 5) zawarcie lub usiłowanie zawarcia takiej transakcji finansowej, aby można było uniknąć jej zgłaszania na mocy niniejszej ustawy, lub 6) nabywanie, posiadanie lub korzystanie z mienia, wiedząc, że mienie to stanowi dochód z przestępstwa pierwotnego, lub 7) wykonywanie wszelkich innych czynności tak, aby nielegalne źródło dochodów z przestępstwa mogło zostać ukryte lub zamaskowane, lub 8) gdy sprawca uczestniczy, spiskuje, usiłuje, podżega, prowokuje w celu popełnienia jakiegokolwiek przestępstwa wymienionego powyżej.

Centralny Bank Bangladeszu z najwyższym możliwym zaangażowaniem zasobów ludzkich i środków finansowych podchodzi do finalnego zlikwidowania (lub przynajmniej wyraźnego ograniczenia) analizowanego przestępstwa jako zjawiska w obrocie gospodarczym. Efektem jest sytuacja, w której wszystkie instytucje finansowe w kraju stosują się do wymogów niniejszej ustawy, a do dnia dzisiejszego – na jej podstawie – wydanych zostało 26 pism okólnych. Jedno z nich stanowi m.in. o tym, że jeżeli wartość transakcji w ciągu jednego dnia (w obrębie jednego rachunku bankowego) przekroczy sumę 1 mln taka bengalskiego (jest to równowartość około 52 tys. zł), to fakt ten musi zostać zgłoszony w ciągu 24 godzin w formie raportu transakcji pieniężnych (CTR) do Banku Centralnego przez bank komercyjny lub inną, pokrewną instytucję³⁴.

PODSUMOWANIE

Typizacja czynu zabronionego, jakim jest „pranie brudnych pieniędzy”, w systemach prawa karnego innych państw czy kontynentów charakteryzuje się podobieństwami o charakterze generalnym. Opisywana sytuacja daje możliwość relatywnie łatwego wskazania odpowiedników tego przestępstwa w innych kodeksach.

³³ *Money Laundering Act 2012 amended*, <https://resource.ogrlegal.com/money-laundering-act-2012-amended> [dostęp: 01.04.2017].

³⁴ www.bb.org.bd/aboutus/regulationguideline/lawsnaacts.php [dostęp: 01.04.2017].

Kwestią odmienną pozostaje jednak sposób klasyfikacji tego czynu zabronionego tak w obcych regulacjach kompleksowych (w kodeksach), jak i w odrębnych aktach typu samodzielnej ustawy. Szczęólnego wyróżnienia domaga się uwzględnienie różnic dotyczących znamion analizowanego czynu. Autor artykułu stoi na stanowisku, aby uznać ustawodawstwa państw północno- oraz zachodnioeuropejskich (Królestwa Norwegii, Konfederacji Szwajcarskiej, Królestwa Szwecji) wraz z ustawodawstwem Stanów Zjednoczonych za wzorcowe i bliskie kompleksowego uregulowania przeciwdziałania „praniu brudnych pieniędzy” jako czyniące zadość w odniesieniu do większości potrzeb społeczno-gospodarczych jednostek poddanych działaniu tego prawa. Co więcej, wyżej wymienione ustawodawstwa w znacznym stopniu zapewniają przewidywalność obrotu i znaczne jego bezpieczeństwo w sferach prawa finansowego, handlowego i cywilnego.

Wskazane rozwiązania znajdują się w opozycji do systemu prawa karnego państw postradzieckich (Federacji Rosyjskiej, Ukrainy), wykazując niezrozumiałość i trudną do zaakceptowania wybiórczość, anachroniczność i nieskuteczność. Zarówno w kodeksie karnym rosyjskim, jak i ukraińskim autor niniejszej pracy zaobserwował rozbudowaną i zróżnicowaną, a w konsekwencji trudną do zrozumienia i zaakceptowania, progresję karania. Jedną z konsekwencji opisanego stanu rzeczy jest fakt, iż Federacja Rosyjska stopniowo, lecz systematycznie, przeistacza się w co najmniej europejskie centrum, w którym proceder „prania brudnych pieniędzy” dokonywany jest najczęściej.

Na tle badanych państw trzech kontynentów należy wyróżnić w pierwszym rzędzie Ludową Republikę Bangladeszu oraz Republikę Indii, które w najbardziej efektywny sposób, spośród ogółu badanych krajów, zmodernizowały swoje ustawodawstwo karnoprawne, stawiając na: pewność i niezmiennność przepisów, systematyczne i konsekwentne ich egzekwowanie, nieuchronność ukarania, a także równość podmiotów wobec prawa karnego, nie czyniąc jednak zadość zaspokojeniu wszystkich czy nawet większości potrzeb społeczno-gospodarczych jednostek znajdujących się w obszarze ich jurysdykcji karnoprawnej.

BIBLIOGRAFIA

- Casella S., *Money Laundering Laws*, Washington 2007.
- Criminal Code of the Federal Republic of Germany (1971, amended 2013; English version), www.legislationline.org/documents/section/criminal-codes [dostęp: 01.04.2017].
- Criminal Code of the Grand-Duchy of Luxembourg (1879, amended 2016; French version), www.legislationline.org/documents/section/criminal-codes [dostęp: 01.04.2017].
- Criminal Code of the Kingdom of Sweden (1962, amended 2015; Swedish version), www.legislationline.org/documents/section/criminal-codes [dostęp: 01.04.2017].
- Criminal Code of the Republic of Austria (1974, amended 2015; German version), www.legislationline.org/documents/section/criminal-codes [dostęp: 01.04.2017].

- Criminal Code of the Russian Federation (1996, amended 2012; English version), www.legislationline.org/documents/section/criminal-codes [dostęp: 01.04.2017].
- Criminal Code of the Swiss Confederation (1937, amended 2016; German version), www.legislationline.org/documents/section/criminal-codes [dostęp: 01.04.2017].
- Currency Transaction Reporting Exemptions – Overview*, www.ffiec.gov/bsa_aml_infobase/pages_manual/olm_019.htm [dostęp: 01.04.2017].
- Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady nr 2005/60/WE z dnia 25 października 2005 r. w sprawie przeciwdziałania korzystaniu z systemu finansowego w celu prania pieniędzy oraz finansowania terroryzmu.
- Filipkowski W., Pływaczewski E., [w:] *Kodeks karny. Komentarz*, red. O. Górniok, Warszawa 2006.
- Geldwäsch*, <https://lb.wikipedia.org/wiki/Geldwäsch> [dostęp: 01.04.2017].
- Gesetzliche Regelung in Deutschland*, https://de.wikipedia.org/wiki/Geldwäsche#Gesetzliche_Regelung_in_der_Schweiz [dostęp: 01.04.2017].
- Gesetzliche Regelung in Österreich*, https://de.wikipedia.org/wiki/Geldwäsche#Gesetzliche_Regelung_in_C3.96sterreich [dostęp: 01.04.2017].
- General Penal Code of Iceland (1940, amended 2015; English version), www.legislationline.org/documents/section/criminal-codes [dostęp: 01.04.2017].
- Górniok O., *Z problematyki prawnokarnej prania pieniędzy*, „Przegląd Sądowy” 2002, nr 4. https://en.wikipedia.org/wiki/Money_laundering#Bangladesh [dostęp: 01.04.2017].
- Kryminalny kodeks Ukrainy*, red. A. W. Palywoda, Kiew 2014.
- Mazur M., *Penalizacja prania pieniędzy*, Warszawa 2014.
- Michalska-Warias A., [w:] *Kodeks karny. Komentarz*, red. T. Bojarski, Warszawa 2006.
- Michalska-Warias A., [w:] *Kodeks karny. Komentarz*, red. T. Bojarski, Warszawa 2013.
- Money laundering*, https://en.wikipedia.org/wiki/Money_laundering#United_States [dostęp: 01.04.2017].
- Money Laundering Act 2012 amended*, <https://resource.ogrlegal.com/money-laundering-act-2012-amended> [dostęp: 01.04.2017].
- Peningabvætti*, <https://is.wikipedia.org/wiki/Peningabvætti> [dostęp: 01.04.2017].
- Penningtvätt*, <https://sv.wikipedia.org/wiki/Penningtvätt> [dostęp: 01.04.2017].
- Pranie brudnych pieniędzy*, http://pl.wikipedia.org/wiki/Pranie_brudnych_pieni%C4%99dzy [dostęp: 10.01.2017].
- Pranie pieniędzy (art. 299), <http://statystyka.policja.pl/st/kodeks-karny/przestepstwa-przeciwko-17/63924,Pranie-pieniedzy-art-299.html> [dostęp: 10.03.2017].
- Prevention of Money Laundering Act, 2002*, https://en.wikipedia.org/wiki/Prevention_of_Money_Laundering_Act,_2002 [dostęp: 01.04.2017].
- Szwajcarski Kodeks Karny z dnia 21 grudnia 1937 r.*, red. i przeł. W. Świda, Warszawa 1960.
- Ustawa z dnia 16 listopada 2000 r. o przeciwdziałaniu praniu pieniędzy oraz finansowaniu terroryzmu (Dz.U. z 2014 r., poz. 455 z późn. zm.).
- Wróbel W., [w:] *Kodeks karny. Część szczególna*, t. 3: *Komentarz do art. 278–363 Kodeksu karnego*, red. A. Zoll, Kraków 2006.
- www.bb.org.bd/aboutus/regulationguideline/lawsnacts.php [dostęp: 01.04.2017].
- www.fedsfm.ru/about/legal/748 [dostęp: 01.04.2017].
- Wyrok SA w Katowicach z dnia 21 kwietnia 2011 r., II AKa 20/11, LEX nr 2557662.
- Zawłocki R., [w:] *Kodeks karny. Część szczególna*, t. 2: *Komentarz do artykułów 222–316*, red. A. Wąsek, R. Zawłocki, Warszawa 2010.
- Zawłocki R., [w:] *System Prawa Karnego*, t. 9: *Przestępstwa przeciwko mieniu i gospodarcze*, red. R. Zawłocki, Warszawa 2011.

SUMMARY

The purpose of this paper is to expound the reasons for systematic growth of the money laundering crime, as well as its variations and chosen aspects of the attempt stadial form. Regardless of legal culture perspective, the complex of features required as an element of analyzed offence is, as a rule, comparable or at least similar. Hitherto a numerous of normative regulations at national and supranational level has been presented and implemented. Thoughtful, consistent and intransigent legal strategy of anti-money laundering in different countries (e.g. in the Republic of India or in the People's Republic of Bangladesh) resulted in a noticeable reduction of the scope of the described practice. Of all the twelve analyzed countries, in the author's assessment, the best anti-money laundering legal solutions characterized the Kingdom of Norway. Partially, beyond the outstanding substantive law, this favorable position was achieved thanks to mixed character of Norway's legal culture. In addition, the complex of features of analyzed offence is not too narrow or too wide. In the Norwegian penal code there is no question of superfluous casuistry. On the other side, author contrasted anti-money laundering legislation of the Russian Federation and of the Ukraine. The Russian and Ukrainian legislation in subject of criminal law is erratic, the complex of features required as an element of analyzed offence is too wide and what more, a numerous groups of entities are excluded from the action of specified provisions of positive law. Thus, the Russian Federation is gradually becoming a central entity of European money laundering issue.

Keywords: money laundering; crimes against economic circulation; counteracting money laundering; FATF; The Financial Action Task Force on Money Laundering; comparative criminal law; legal comparability